

Ma Văn Kháng

Hoa hồng sớm mai

Cuối cùng thì đất đã đón nhận tình yêu của Doan, chia sẻ với những vất vả nhọc nhằn của Doan, hoá thân thành một vườn hồng đỏ thắm. Doan yêu tất cả các loài hoa, nhưng yêu thích nhất vẫn là hoa hồng. Trong mảnh vườn nhỏ nhà Doan, hồng nở đỏ ba luống dài suốt bốn mùa xuân hạ thu đông.

Doan yêu hoa hồng không phải vì hoa hồng được tôn là hoa hậu của các loài hoa. Không phải vì hồng là hoa để tỏ tình, là hoa của tình yêu. Ôi, những đoá hoa hồng bảy cánh đỏ mịn nhưng tuyệt, khum khum hình cái vỏ hén úp, áp ôm bao bọc nhau, thật kín đáo ý nhị mà vẫn tươi mới hào phóng dạt dào! Hồng, con nhiệt hừng âm thầm! Hồng đẹp cao quý vương giả. Hồng đẹp thật mà bình dị. Không, còn hơn thế nữa. Đó là những buổi sáng tinh mơ, bố mẹ Doan, các em Doan quây quần ăn sáng quanh chiếc bàn tròn và. Doan từ ngoài vườn đi vào, tay ôm bó hồng còn rười rượi sương đêm. Hồng tươi nở trong cái lọ gốm đặt ở giữa chiếc bàn nhỏ. Chúng đem đến cho mọi người cả một bình minh chan chứa tình yêu đời. Chúng đẹp hơn cả hình thể chúng. Dường như chúng không chỉ hiện diện ở nơi đây; chúng tự tạo nên ý nghĩa. và vẻ đẹp ở cõi vô hình, ở chốn vĩnh hằng!

Còn bây giờ thì chính Doan cũng cảm động. Đặt lọ hoa pha lê xoè nở cả mười bông hồng đem từ vườn nhà đến trên cái bàn nước của cơ quan, Doan có cảm giác khung cảnh căn phòng nhỏ giản dị đã biến đổi hoàn toàn. Mười bông hồng rung rinh, nghiêng ngả, chẳng ai sai khiến, cứ tự nở, tự làm đẹp cho cảnh quan xung quanh.

Hồng đẹp vẻ đẹp thiên lương thế ai mà không yêu? Nghiêng đầu ngắm lọ hoa, Doan trầm nghĩ. Và quả nhiên, ngay lúc đó chưa kịp quay lại, Doan đã nghe thấy tiếng cười đánh lười tặc tặc và xuýt xoa ở sau lưng mình.

- Chà chà... hoa và người ở đâu ra mà đẹp thế kia!

Quay mặt lại, Doan nhận ra ông Quan, trưởng phòng hành chính cơ quan, vừa đẩy cửa bước vào là vừa kịp cất tiếng chào ông, Doan đã thấy ông trật cái mũ cát-két da, để lộ khuôn mặt dài, khổ ải, với cái trán dô bước lại cạnh lọ hoa, nheo nheo hai con mắt tinh anh nhìn Doan, đoạn tiếp tục tặc tặc lười và văn hoa đến bất ngờ.

- Này cô Doan, tôi đố cô, ở đây giữa cô và hoa hồng, ai đẹp hơn ai đây?

*

* *

Mười tám tuổi. Mắt sáng. Môi tươi. Mặt như rạng đông một ngày mới. Như hoa nở vừa độ. Không một nét lâm lỗi, không một

gọn u sầu. Học hết trung học, ngày ngày ở nhà chăm bón mảnh vườn hoa, một ngày kia qua Trung tâm giới thiệu việc làm, Doan được dẫn đến trước mặt ông Quanh, trưởng phòng hành chính cơ quan này.

- Tôi đã xem lí lịch của cô rồi. Nghĩa rằng là bố mẹ cô đều là người lương thiện! Cô mấy năm học ở trường phổ thông đều đạt học sinh tiên tiến. Nay đến tuổi lao động, xin đi làm. Có đúng thế không?

- Dạ.

Ông Quanh đưa tay chùi đám bọt bia trắng xoá bám ở mép, đặt cốc bia xuống bàn, gõ ngón tay vào tập hồ sơ xin việc của Doan, nhìn Doan vẻ hài lòng vì tiếng đáp rất ngoan của Doan, đoạn gật đầu đánh khục:

- Tôi nhận cô. Nhưng không phải là nhận vào biên chế đâu. Cái đó còn lâu. Nhận đây có nghĩa rằng là nhận vào làm tạp vụ, mà cũng là hợp đồng ngắn hạn sáu tháng một thôi, cô hiểu chưa?

- Dạ cháu hiểu.

- Nghĩa rằng là lương của cô mỗi tháng là 200.000 đồng.

- Dạ.

- Đó là điều phải sòng phẳng. Tính tôi thế. Nghĩa rằng là tôi ưa lí tình phân minh.

- Dạ.

- Nhưng mà cô cũng chớ có nghĩ tạp vụ là công việc đơn giản

nhẹ nhàng. Nói cô đừng nghĩ sai. Tôi đây, tôi ngày nay có được chức vụ lớn thế này nhưng khởi đầu cũng là anh tạp vụ, tạp công rồi phấn đấu dần mà lên. Nghĩa rằng là Bạch thủ khởi đầu nan. Cô có hiểu ý câu ấy không?

Ngừng lời, đưa vai bia lên miệng, khà một hơi, đã tưởng ông chấm dứt bài giáo huấn kẻ cà, thì ông lại đưa mu tay chùi mép vênh vênh cái mặt lười cày đầy vẻ hãnh tiến, tiếp tục cao giọng:

- Không đơn giản nhẹ nhàng đâu. Nghĩa rằng là làm việc với tôi là phải cật lực, từ đầu hôm tới tối chằm đấy. Thêm nữa, nói ví dụ cái cốc bia tôi đang cầm trên tay đây. Vì sao họ làm cái cốc bia đại bố, rót vừa hết một lon bia, cô có biết không. Ấy là vì bia, một khi rót nhiều lần thì các phân tử nó vỡ ra và bia biến vị thành đắng mất ngon. Đó, cái đó là kiến thức, người tạp vụ phải học. Cô nhớ chưa?

- Dạ, cháu nhớ.

- Nhân tiện tôi cũng phải nói để cô biết. Tôi là người kĩ tính. Nghĩa rằng là tôi yêu cái sự sạch sẽ. Cô nên nhớ rằng tôi có cái mũi thính, thính hơn cả khuyến cảnh, cô có biết khuyến cảnh là gì không, nghĩa rằng là chó cảnh sát ấy. Cái cốc bia này, giả dụ cô rửa không sạch. Cầm lên tay, ngửi thoảng một cái là tôi biết liền. Còn thật thà là cái đức tính hàng đầu của người nhân viên... Nuốt nước bọt đánh ực, ngắt đoạn lời dạy bảo cô nhân viên dưới quyền mình, ông Quan lại chiêu tiếp một ngụm bia nữa, và lần

này mặt đỏ hừng vì ngấm men bia, giọng ông vừa the thé vừa chênh vênh, nghiêng ngả.

Ôi, ông Quanh, cấp trên trực tiếp của Doan! Ông Quanh nghĩa rằng là, ông Quanh mũi thính như mũi cảnh khuyển. Ông Quanh lên mặt cao ngạo với một con bé tạp vụ ranh con! Ông Quanh là nhân vật gây nên những trận cười bất tận của mọi người trong cơ quan. Ông Quanh có thể thật. Nhưng, nghe ông nói, nhìn cái mặt kênh kênh của ông, Doan cứ thấy ngờ ngợ thế nào. Nghĩa rằng là giờ mới được đóng vai thượng cấp nên ông vừa thích vừa lên mặt kẻ đa sự đa ngôn, lại vừa hình như muốn giải tỏa một nỗi niềm đã tích đọng bấy lâu ở trong lòng.

Nhưng mà thôi bây giờ thì Doan chỉ cần biết, dầu có bị mọi người coi thường, trở thành đề tài để người ta đàm tiếu thật, nhưng ông Quanh quả thật là một cấp trên kĩ tính và xét nét. Nhưng, ông có kĩ tính đến chi li, xét nét đến khắc nghiệt, thì Doan cũng chẳng sợ.

Sao Doan lại có thể như chị tạp vụ mới bị ông Quanh sa thải, mua nước cam cho giám đốc Quý tiếp khách chỉ có 5.000 đồng một cốc mà lại khai vống lên 8.000 để kiếm lời? Chối xô, xà phòng, giấy lau... mọi thứ đồ vật Doan ra chợ mua về, báo giá cho ông, ông ghi lại, rồi ông tha hồ đi khảo giá ở các cửa hàng khác nhau, so sánh đắt rẻ từng đồng lẻ, Doan cũng chẳng sợ. Khuất tất là tính xấu đáng ghét nhất của con người chưa bao giờ

Doan chạm phải! Còn sạch sẽ thì Doan có thừa! Còn chịu thương chịu khó thì khỏi cần nói! Mảnh đất đầu thừa đuôi theo ở sau nhà đầy cỏ dại, dưới bàn tay Doan chẳng đã hoá thân thành một vườn hồng đỏ thắm, để mỗi sớm Doan có thể hái đem tới cơ quan cả một bó hồng đỏ sao. Ôi những bông hồng đẹp như một thực thể lại bí ẩn như chỉ tồn tại ở cõi vô hình!

*

* *

Chẳng lẽ hồng đẹp cái đẹp thực thể hữu hình, lại hàm chứa những bí ẩn khôn dò? Hoa chẳng lẽ cũng như người. Và theo nhận xét của Doan thì ông Quanh không chỉ là người hay ngắt những đoá hồng sớm mai Doan hái từ nhà mang đến cơ quan, ông còn là người tinh tường, giàu suy cảm lắm.

- Này, cô Doan. Tôi có một, thắc mắc muốn hỏi cô: Tại làm sao hoa hồng cô hái từ nhà cô đến lại tươi được lâu thế? Cả một tuần còn chưa héo!

Một sớm mai ngắt những đoá hồng sau một tuần ở phòng khách còn tươi mơn, ông Quanh đột ngột hỏi Doan. Doan cười:

- Cháu đổ bác đấy!

Ông Quanh nhí nháy lại con mắt nhỏ tinh quái:

- Nghĩa rằng là hồng nhà cô là loại đặc biệt?

- Không phải. Đơn giản là cháu có một cái mẹo. Cháu bẻ hết gai của nó đi. Hồng hết gai thì sẽ tươi lâu bác ời.

- Nghĩa rằng là thật như thế à?

- Mẹ cháu dạy cháu thế ạ.

Khậm khắc ho, đưa tay nói nút cà vạt ở cổ, mặt ông Quanh sần sượng như kẻ bị thua cuộc, lại như người vừa phát hiện ra một điều thú vị mới mẻ.

- Thế tôi đổ cô một câu nhé!

Đứng dậy, căn căn môi, mặt ông trưởng phòng đang linh lợi chợt đờ ngây khi bắt gặp nét trong sáng và hiền lương của gương mặt Doan.

- Cô Doan, tôi hỏi cô. Vì sao hoa lại đẹp, cô có biết không?

Thoáng chút tư lự, hết câu hỏi, ông Quanh từ từ ngồi xuống ghế. Nhưng ngay sau đó, không cần đợi Doan trả lời, ông đã gật đầu, đổi mặt trầm tư và bỗng trở nên trang trọng khác thường.

- Đó là vì hoa đẹp cũng như người đẹp, nghĩa rằng là nó không cần bất cứ một thứ gì phụ thêm vào, tô điểm thêm cho. Vì nhìn nó, con người ta thấy mình trong sạch lên, Doan à.

*

* *

Mùa xuân ấy, như được hưởng phép lạ, mảnh vườn nhỏ của Doan biến thành một thảm đỏ, bông bông như bọt biển, như một ảo ảnh vừa rực rỡ vừa mơ màng. Hồng nở chiu chít, sắc đỏ át cả màu xanh ở mỗi cành, mỗi khóm. Cứ như là Doan đã làm xong chức trách cấm cảnh đâm xuống đất, còn giờ là hồng tự mọc, tự

kết nụ, nở hoa, tự làm đẹp cho cảnh quan. Nhưng nhìn vào nhịp điệu ra hoa và vẽ tung bùng hớn hở của mỗi đoá, Doan bỗng như nhận ra vẻ đẹp kì ảo của chính mình, một vẻ đẹp như ông Quanh nói, không phụ thuộc vào bất cứ cái gì, một vẻ đẹp tỏa ra sức thôi miên, đưa con người vào những miền suy tưởng sâu xa.

Hồng bùng bùng cơn hưng phấn, giải bày, dâng tặng. Và thế là từ hôm ấy Doan đã có thể ngày nào cũng hái một bó hồng lớn đem đến cơ quan, suốt tuần lần lượt đặt hoa, từ phòng tài vụ, đội bảo vệ, tổ lái xe... tới phòng giám đốc Quý.

Một buổi sáng, đang ôm bó hoa vào phòng giám đốc Quý, Doan bỗng nghe tiếng ông Quanh gọi giật. Quay lại, Doan thấy ông trưởng phòng mũ cát-két da, áo bu-dông da gọn ghẽ và trai trẻ, đang từ ngoài sân bước vào. Buổi sáng cuối xuân, ngoài sân sương bay mờ ảo, thấp thoáng nỗi hoài cảm xa gần. Chưa đến giờ tầm. Các phòng ốc chỉ nhấp nhô bóng hình những đồ nội thất vô tri.

- Mới có sáu giờ rưỡi, bác đến sớm thế! Bác uống trà cháu mới pha nhé.

Đã quen thân với ông, Doan chủ động, vừa đặt bó hoa xuống bàn nước, vừa rót nước mời ông. Trật mũ, hai con mắt thoáng nổi dăm chiêu lướt qua những đoá hồng tươi mơn, ông Quanh chặc lưỡi:

- Đêm qua nằm chả ngủ được. Bốn giờ dậy, đi quanh hồ hai chục

vòng, về tắm nước lạnh, rồi ra hiệu phở ăn một bát, nhưng trở về cũng mới chỉ có năm giờ bốn mươi lăm phút.

- Chả bù cho cháu hồi còn đi học. Nếu không có đồng hồ báo thức thì cháu phải ngủ tới một mạch đến mười giờ cơ!

Doan nói. Ông Quanh lắc lắc đầu:

- Tuổi già đến cùng với chúng mắt ngủ. Mà ngủ sao được, đời bao nhiêu chuyện phải nghĩ ngợi.

- Thật ra là khi có công việc gì đó phải nhớ thì cháu cũng chẳng ngủ được một mạch đâu. Nó cứ như người mắc nợ, lúc nào cũng canh cánh bên lòng ấy. Đấy, từ ngày cháu đi làm, nhất là từ ngày cháu cải tạo mảnh đất hoang thành cái vườn trồng hoa thì cứ độ hơn năm giờ là cháu thức rồi. Cháu dậy để đi tưới tắm, chăm sóc hoa.

- Còn tôi có thói quen dậy lúc bốn giờ là từ khi ở tù.

- Ở tù?

Cùng với tiếng hỏi giật của Doan, ông Quanh cũng nhận ra ngay là mình đã buột mồm. Ông vội đưa tay lên che miệng. Rồi lắc đầu, cười gượng gạo như là lãng chuyện:

- Nghĩa rằng là chuyện đời rắc rối lắm. Cô Doan học hết trung học, có biết đời ông nhà thơ nông nổi tiếng trước ta là Nguyễn Công Trứ không? Ông Nguyễn Công Trứ làm quan dinh điền sứ, có công đầu trong việc lấn biển khai hoang vùng Kim Sơn ấy.

- Cháu có được học qua về ông ấy ạ.

- Đang là quan thượng thư tức là ngang hàng, bộ trưởng bây giờ, dùng một cái bị giáng chức xuống thành thằng lính hầu. Nghĩa rằng là lên voi xuống chó trong nháy mắt. Ngẫm ra, đời tôi cũng có chỗ nó giống giống như đời ông Trứ. Tất nhiên là tài cán, danh vị thì tôi không so được.

- Trời!

Doan thốt kêu. Ông Quanh nhếch môi, hàm răng cắn sỉ, thoáng một cái cười vô thanh và ngán ngẩm. Ông Quanh hoá ra không chỉ hiện ra bằng những gì đã bộc lộ. Ông Quanh không chỉ là nhân vật gây cười, lảm lòi, nhiều sự, hay lên mặt cha chú một cách cặn cọt. Ông Quanh còn là một uẩn khúc, chưa được giải bày, một ẩn số chưa được giải đáp. Điều Doan ngờ ngợ ngay từ buổi đầu tiếp xúc với ông, có thể là đây chăng? Ông Quanh sống không yên ổn, trong lòng ông còn những bức bối, âm thầm và chúng sẽ được bộc lộ trong cơn tự kỉ ám thị vì ngoại cảnh kích ứng. Và bây giờ, ông đang ở trạng thái tâm trạng bị giày vò dữ dội, mất tự chủ. Hay sau bao năm trời thất cơ lỡ vận, giờ ông mới có được một kẻ dưới quyền là Doan để có thể thở lột tâm sự? Doan không giống mọi người trong cơ quan xa lánh ông, luôn lấy ông làm trò cười. Doan trong sáng, hồn hậu lương thiện như hoa.

Khuôn mặt dài nhợt bệch vì xúc động, ông Quanh chống tay vào mặt bàn, đứng dậy. Môi ông lật bật, những câu nói giật cục quen

thuộc như không kìm giữ được, liên tục buột qua vành môi ông:

- Thôi, cô đem hoa vào cho ông giám đốc Quý đi. Tôi nói điều này cô đừng cho là tự kiêu. Đúng là tôi đã có con mắt xanh khi nhận cô vào làm việc ở đây. Cô thật là một cô bé ngoan, chịu khó và có tấm lòng nhân hậu cao quý. Qua cô, qua việc cô đem hoa của nhà đến làm đẹp cho cơ quan, tôi nhận ra, một con người có thể đem lại rất nhiều niềm vui cho mọi người. Cô Doan à, cả đời tôi, tôi không nuông nịnh ai đâu. Cả cậu Quý giám đốc kia cũng vậy. Đang gọi là ông tôi hạ giám đốc xuống hàng cậu chắc cô ngạc nhiên, hả? Chẳng có gì lạ đâu. Em út tôi còn hơn cậu ta năm tuổi cơ. Hơn nữa, chính cậu ta cách đây mười lăm năm chỉ là anh nhân viên dưới quyền tôi. Và lẽ ra, phòng giám đốc mà cô sắp đem hoa vào, chính là chỗ ngồi của tôi đây!

- Bác Quanh!

- Thật thế đấy. Tôi đã ngồi ở phòng đó hai năm. Nhưng sau đó, tôi lại như ông Nguyễn Công Trứ bị giáng chức, bạch thủ khởi đầu nan bắt đầu từ chân tạp vụ. Thật thế đấy. Tôi ở tù ra, trở lại cơ quan này, cậu Quý đã lên giám đốc. Cậu ta là một người tốt. Cậu ta bảo tôi: “Anh Quanh, em rất thương anh, rất thông cảm với anh. Cậu ta nhận tôi vào làm tạp vụ hợp đồng. Nghĩa rằng là tôi lại bắt đầu phấn đấu. Và bây giờ tôi đã trở lại biên chế, rồi lên được chức trưởng phòng. Cuộc đời nó rắc rối thế đấy! Nào ai học được chữ ngờ. Nghĩa rằng là chỉ cần một tí sơ sẩy thôi, là lập

tức lộn tung phèo tất cả...

Mười tám tuổi, như hoa hồng vừa hé nụ, lần đầu tiên trong đời, Doan được biết tới cái phức tạp của cuộc sống, được tiếp xúc với một người như ông Quanh, được sống trong những cảm xúc đa chiều như lúc này.

Ông Quanh đã bị tù? Tội lỗi gì đã đưa ông vào vòng lao lí? Vì ham mê tiền bạc? Vì đắm chìm trong mê cung ái tình? Vì không tìm được bản năng tăm tối mà rơi xuống chốn bùn nhơ? Doan không thể hỏi. Vì lúc này, thật quá bất ngờ, ông Quanh bỗng ngồi thụp xuống, đưa hai tay lên ôm mặt. Ông Quanh khóc.

Khóc nức nở như một đứa trẻ bị đòn oan và ân hận. Khóc trong cơn tự kỉ ám thị kinh hoàng.

- Bác Quanh! Bác Quanh! Bác làm sao thế? - Sợ hãi, Doan kêu khe khẽ.

Giữa hai người, những bông hồng sớm mai rung rinh niềm kiêu hãnh và cơn nhiệt hừng mạnh mẽ âm thầm./.